

ઓશ્મ

॥ कृष्णन्तो विश्वमार्यम् ॥

આર્ય વૈદિક દર્શન

Arya Vaidik Darshan
(Monthly)

ગુજરાત પ્રાંતીય આર્ય પ્રતિનિધિ સભાનું માસિક મુખપત્ર

જીવન મેં સબ કુછ પાને કા અવસર આપકો ભવિષ્ય મેં મિલેગા,
પરન્તુ જો સમય આપને યો દિયા, ઉનકો પાને કા અવસર નહીં મિલેગા।

સૃષ્ટિ સંવત્	: ૧,૯૬,૦૮,૫૩,૧૧૫
વિક્રમ સંવત્	: ૨૦૭૧
દયાનન્દાબ્દ	: ૧૯૦
વર્ષ	: ૨
અંક	: ૧ (જનવરી - ૨૦૧૫)
વાર્ષિક શુલ્ક	: ૧૦૦ રૂપયે
પૃષ્ઠ સંખ્યા	: ૮

સ્વત્વાધિકારી ગુજરાત પ્રાંતીય આર્ય પ્રતિનિધિ સભા, અહમદાબાદ કી ઓર સે પ્રકાશક, મુદ્રક સુરેશચન્દ્ર અગ્રવાલ દ્વારા નવિકેટ આર્ટ પ્રિન્ટર્સ, ૧૧, ગૈલેક્સી કોમર્શિયલ સેન્ટર, જવાહર રોડ, રાજકોટ સે મુદ્રિત તથા કાર્યાલય આર્યસમાજ, મહર્ષિ દયાનન્દ માર્ગ, કાંકરિયા, અહમદાબાદ-૩૮૦૦૨૨ સે પ્રકાશિત, સંપાદક-સુરેશચન્દ્ર અગ્રવાલ

સ્વામી શ્રદ્ધાનંદનો ૮૮ મો બલિદાન દિવસ પ્રાંતીય સભાની પ્રેરણાથી દલિતોદ્ધાર દિવસ તરીકે ગુજરાતની આર્યસમાજોએ ઉજવ્યો...

અમર શહીદ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદના બહુઆયામી જીવન અને કાર્યનો સંદેશ જન-જન સુધી પહોંચાડવા પ્રતિ વર્ષ આર્યસમાજ દ્વારા વિવિધ કાર્યક્રમો યોજવામાં આવે છે. ચાલુ વર્ષે ગુજરાત પ્રાંતીય આર્ય પ્રતિનિધિ સભા દ્વારા ગુજરાતની તમામ આર્યસમાજોને સૂચન કરવામાં આવેલ હતું કે સ્વામી શ્રદ્ધાનંદનો બલિદાન દિવસ ૨૩ ડિસેમ્બરના દલિતોદ્ધાર દિવસ તરીકે ઉજવવો. સ્વામી શ્રદ્ધાનંદજીએ દલિતોના ઉદ્ધાર માટે મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપેલ હતું. વિદેશી-વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા દલિતોની નબળી આર્થિક સ્થિતિનો ગેરલાભ ઉઠાવી લોભ-લાલચ આપી તેઓને આર્ય-હિન્દુ ધર્મથી વિખૂટા પાડવામાં આવતા હતાં. સ્વામીજીએ તેઓને પુનઃ આર્ય ધર્મમાં શુદ્ધિ લાવવા આંદોલન શરૂ કર્યું હતું. શુદ્ધિ સભાની સ્થાપના કરી હતી.

દલિતોમાં સંસ્કારોનું સિંચન કરવા આર્ય ગુરુકુલોમાં તેઓને પ્રવેશ અપાવ્યો, તેમજ લોકમાનસમાં ઘર કરી ગયેલ અસ્પૃશ્યતાનો ભ્રમ દૂર કરવા અનેક પ્રયત્નો કર્યાં. સ્વામીજીના આ કાર્યને વેગ આપવા ગુજરાતની દરેક આર્યસમાજોને વિવિધ પ્રકારનાં કાર્યક્રમો કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવેલ હતો. જેના ફલસ્વરૂપે આર્યસમાજો દ્વારા સંપન્ન થયેલ કાર્યક્રમોનો સાર નીચે મુજબ છે.

આર્યસમાજ - પોરબંદર... સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ બલિદાન દિવસની ઉજવણી દલિતોદ્ધાર દિવસ તરીકે કરવામાં આવી હતી. દલિત વિસ્તાર, કડિયા પ્લોટ, વણકરવાસમાં આર્યસમાજ દ્વારા યજ્ઞ રાખવામાં આવ્યો હતો. જેમાં યજમાન તરીકે દલિત ભાઈ-બહેનોને બેસાડવામાં આવેલ હતાં. યજ્ઞ બાદ આર્યસમાજની સ્ત્રી સભાની માતાઓએ પ્રભુભક્તિ અને સ્વામી શ્રદ્ધાનંદજીના જીવનને લગતા ભજનો ગાયા હતાં, ત્યાર બાદ આર્યસમાજના મંત્રી ધનજીભાઈ આર્ય અને બંને પુરોહિતોએ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદના જીવન અને કાર્યવિશે વર્ણન કરતા જણાવ્યું હતું કે અસ્પૃશ્યતા, ઊંચ-નીચના ભેદભાવની વિરૂદ્ધમાં સ્વામીજીએ ઝુંબેશ ઉપાડી હતી. જેના પરિણામે આજે દલિત સમાજ પ્રત્યે લોકોનાં વ્યવહારમાં ઘણો સુધારો થયો છે. આમ છતાં હજુ પણ ઘણું કાર્ય કરવાનું બાકી છે. આર્યસમાજ દ્વારા આ માટે પ્રયત્ન થાય છે. માનવમાત્ર શ્રેષ્ઠ બની શકે છે. દલિતભાઈઓ માટે આર્યસમાજના દરવાજા ખૂલ્યા છે.

આ કાર્યક્રમમાં ૧૧૫ જેટલાં લોકોની ઉપસ્થિતિ રહી હતી. ધ્વનિ વિસ્તારક યન્ત્રથી કાર્યક્રમને દૂર-દૂર ઉભેલા લોકો પણ ઉત્સુકતાથી સાંભળતા હતા. કાર્યક્રમની સૌએ પ્રશંસા કરી હતી.

કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા પ્રમુખશ્રી એચ.કે. મોતીવરસ

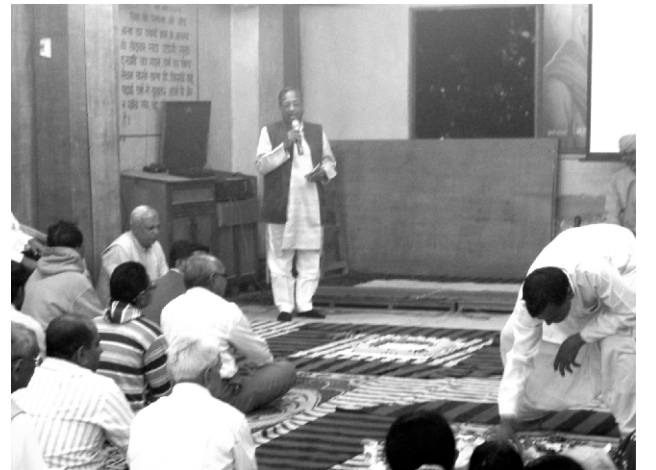
અને અધિકારીગણે જહેમત ઉઠાવી હતી.

શાંતિપાઠ અને પ્રસાદ વિતરણ બાદ કાર્યક્રમ પૂરો થયો. ઉલ્લેખનીય છે કે પ્રસાદ વિતરણ દલિત કન્યાના હાથે કરવામાં આવેલ હતો.

આર્યસમાજ - ટંકારા... સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ બલિદાન દિવસની ઉજવણી દલિત વસ્તીમાં કરવામાં આવી હતી. જેમાં યજમાન પદે દલિત દંપતીઓને બેસાડવામાં આવેલ હતાં. કાર્યક્રમનો પ્રારંભ યજ્ઞથી કરવામાં આવ્યો. યજ્ઞ બાદ હાજર રહેલ ભાઈ-બહેનોએ યજમાન દંપતીઓને આશીર્વાદ આપ્યા હતાં. ત્યાર બાદ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ દ્વારા દલિતોદ્ધાર માટે કરવામાં આવેલ કાર્યોની જાણકારી આપવામાં આવેલ હતી. તેમજ દલિત સમાજને વ્યસન મુક્ત જીવન જીવવા અને પરિશ્રમથી પ્રાપ્ત કરેલ ધનને યોગ્ય માર્ગે ખર્ચ કરી ઘર પરિવારને ઉન્નત બનાવવા પ્રેરણા આપવામાં આવેલ હતી. તેમજ દલિત સમાજમાં કોઈ અનાથ-અસહાય વ્યક્તિ હોય તો તેમને આર્યસમાજ - ટંકારા દ્વારા મદદ કરવામાં આવશે. તેવી જાહેરાત કરવામાં આવેલ હતી.

કાર્યક્રમના અંતે તમામને આર્યવીર દળ ટંકારા દ્વારા પ્રસાદ રૂપે નાસ્તો આપવામાં આવેલ હતો.

આર્યસમાજ કાંકરિયા - અમદાવાદ... ગુજરાત પ્રાંતીય આર્ય પ્રતિનિધિ સભાની પ્રેરણાથી આર્યસમાજ રાયપુર દરવાજા

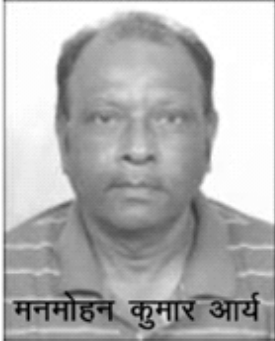
બહાર, અમદાવાદ ખાતે સ્વામી શ્રદ્ધાનંદના ૮૮માં બલિદાન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવેલ હતી. જેમાં વિશેષ યજ્ઞનું આયોજન કરવામાં આવેલ હતું. આ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવા માટે આર્યસમાજ દ્વારા પોતાના વિવાહ સંસ્કાર કરાવનાર ૨૦ દંપતીઓને યજ્ઞ વેદી પર યજમાન પદે બેસાડવામાં આવેલ

અનુસંધાન પાના નં. ૪ પર...

आर्यसमाज के सिद्धान्त

मैं और मेरा परमात्मा

- डॉ. मनमोहन कुमार आर्य, दहेरादून

मनमोहन कुमार आर्य

एक शाश्वत प्रश्न है कि मैं कौन हूँ। माता पिता जन्म के बाद से अपने शिशु को उसकी बौद्धिक क्षमता के अनुसार ज्ञान कराना आरम्भ कर देते हैं। जन्म के कुछ समय बाद से आरम्भ होकर ज्ञान प्राप्ति का यह क्रम विद्यालय, महाविद्यालय आदि से होकर चलता रहता है और इसके बाद भी नाना प्रकार की पुस्तकें, धर्मोपदेश, व्याख्यान, पुस्तकों का अध्ययन व स्वाध्याय तथा भिन्न प्रकार की साधनाओं आदि से ज्ञान में वृद्धि होती रहती है। सब कुछ अध्ययन कर लेने के बाद भी यदि किसी शिक्षित बन्धु से पूछा जाये कि कृपया बतायें कि आप कौन हैं या मैं कौन हूँ, क्या हूँ, कहां से माता के गर्भ में आया, फिर मेरा जन्म हो गया, युवा व वृद्ध होने के बाद किसी दिन मेरी मृत्यु हो जायेगी। मृत्यु के बाद मेरा अस्तित्व रहेगा या नहीं। यदि नहीं रहेगा तो क्यों नहीं रहेगा और यदि रहेगा तो कहां व किस प्रकार का होगा, आदि प्रश्नों का समाधान कर दें, तो हम समझते हैं कि आजकल की शिक्षा में दीक्षित किसी व्यक्ति के लिए इन साधारण प्रश्नों का समाधानकारक उत्तर देना सरल कार्य नहीं होगा। इससे तो यही निष्कर्ष निकलता है कि आजकल की शिक्षा अधूरी व अपूर्ण है। इसी कारण से लोग आध्यात्मिक जीवन का त्याग कर भौतिक जीवन शैली को अपनाने को विवश हुए हैं। इसके लिए हम तो यहां तक कहेंगे कि हमारे सभी धर्माचार्य इस बात के दोषी हैं कि उन्होंने देश विदेश में आत्मा सम्बन्धी सत्य ज्ञान को स्वयं भी प्राप्त नहीं किया और फिर प्रचार की बात तो बाद की है। जो लोग इस बात का दावा करते हैं कि वह इन प्रश्नों के उत्तर जानते हैं तो फिर वह इनका प्रचार क्यों नहीं करते, क्यों वह भौतिक व आडम्बर पूर्ण जीवन में व्यस्त व तल्लीन हैं, तो इसका उत्तर नहीं मिलता। वह ज्ञान किस काम का जिसका धारक व्यक्ति उसे अन्य किसी न तो दे और न प्रचार करें। विद्या तो दान देने से बढ़ती है और यदि उसे अपने तक सीमित कर दिया जाये तो व्यवहार में न होने के कारण वह स्वयं भी भल सकता है और उसके बाद तो उसका विलप्त होना अवश्यम्भावी है।

इन सभी प्रश्नों के उत्तर पहले वेद एवं वैदिक साहित्य के आधार पर जान लेते हैं। पहला प्रश्न कि मैं कौन और क्या हूँ, इसका उत्तर है कि मैं एक जीवात्मा हूँ जो अजन्मा, चेतन तत्त्व, सूक्ष्म, नित्य, अमर व अविनाशी, एकदेशी, कर्मानुसार जन्म व मृत्यु के चक्र में फंसा हुआ, ईश्वर साक्षात्कार कर मुक्ति को प्राप्त होने वाला व मुक्ति की अवधि समाप्त होने पर पूर्व जन्म के अवशिष्ट कर्मों का फल भोगने के लिए जन्म धारण करने वाला है। मेरी यह सत्ता ईश्वर व मूल प्रकृति से सर्वथा भिन्न व स्वतन्त्र है। माता के गर्भ में आने में ईश्वर की प्रेरणा काम करती है। ईश्वर की प्रेरणा से पहले जीवात्मा जो पूर्व जन्म की किसी योनि में मृत्यु को प्राप्त कर अपने कर्मानुसार नये जन्म की प्रतीक्षा में है, पिता के शरीर में आता है। सन्तानोत्पत्ति से पूर्व गर्भाधान के अवसर पर यह पिता के शरीर से माता के शरीर में आता है। माता के शरीर या गर्भ में प्रसव की अवधि तक रहकर यह पुत्र या पुत्री के रूप में जन्म लेता है। शास्त्र यह भी बताते हैं कि जब हमारी मृत्यु होती है, उस समय यदि हमारे पुण्य कर्म पाप कर्मों के बराबर या अधिक होते हैं तो मनुष्य जन्म और यदि पुण्य कर्म कम होते हैं तो फिर पशु, पक्षी व अन्य निम्न योनियों में ईश्वर के द्वारा जन्म मिलता है। इस प्रकार से माता के गर्भ में आने के रहस्य का समाधान हमारे ऋषियों ने शास्त्रों में किया है जो पूर्णतः तर्क व युक्ति संगत है। हमारी जब भी मृत्यु होगी तो हमारे अजन्मा व अमर होने के कारण हमारा अस्तित्व समाप्त नहीं होगा अपितु हम शरीर से निकल कर इस वायु मण्डल व आकाश में एक जीव के रूप में सर्वव्यापक परमात्मा के साथ रहेंगे। यह निवास हमें ईश्वर द्वारा पुनः जन्म देने के लिए हमारी भावी माता के गर्भ में भेजने के समय तक रहेगा। यहां यह प्रश्न भी किया जा सकता है कि यदि ऐसा है तो फिर हमें व अन्यो को पूर्व जन्म की बातें याद क्यों नहीं रहतीं। इसका उत्तर है कि हमारा जो मनुष्य जीवन है उसमें हम एक समय में एक ही बात को स्मरण रख सकते हैं। क्योंकि हम वर्तमान में इस जन्म की बातों व समुत्तियों से भरे हुए रहते हैं, इस कारण पूर्व जन्म की बातें स्मरण नहीं आतीं। दूसरा कारण है कि मृत्यु के बाद हमारा पुराना शरीर व उसमें हमारा जो मन, बुद्धि व चित्त था वह इस जन्म में बदल जाता है और उस जन्म से इस जन्म में बोलना सीखने की लम्बी अवधि में हम पुरानी बातों को भूल जाते हैं। यदि विचार करें तो हमें आज की ही बातें याद नहीं रहती। हम जो बोलते हैं, यदि कुछ मिनट वा एक घंटे बाद उसे पूरा का पूरा दोहराना हो तो हम पूर्णतः वही शब्द और वही वाक्य दोहरा नहीं सकते हैं। इसका कारण जो शब्द हम बोलते हैं, उसका क्रम साथ-साथ भूलते जाते हैं। हमने प्रातः क्या भोजन किया, दिन में क्या किया, किन-किन से मिले, क्या बातें कीं, क्या पढ़ा, यदि कुछ लिखा तो क्या लिखा, उसे पूरा का पूरा, वैसा का वैसा, क्रमशः नहीं दोहरा सकते। रुक रुक कर याद करते हैं फिर भी बहुत सी बातें व उनका क्रम भूल जाते हैं। पूर्व दिनों व उससे पहले की घटनाओं को याद करने की बात ही कुछ और है। जब हमें अपने पूर्व के एक सप्ताह के व्यवहार का पूरा ज्ञान व स्मृति नहीं होती तो यदि पूर्व जन्म की बातें स्मरण नहीं आतीं। दूसरा कारण है कि मृत्यु के बाद हमारा पुराना शरीर व उसमें हमारा जो मन, बुद्धि व चित्त था वह इस जन्म में बदल जाता है और उस जन्म से इस जन्म में बोलना सीखने की लम्बी अवधि में हम पुरानी बातों को भूल जाते हैं। यदि विचार करें तो हमें आज की ही बातें याद नहीं रहती। हम जो बोलते हैं, यदि कुछ मिनट वा एक घंटे बाद उसे पूरा का पूरा दोहराना हो तो हम पूर्णतः वही शब्द और वही वाक्य दोहरा नहीं सकते हैं। इसका कारण जो शब्द हम बोलते हैं, उसका क्रम साथ-साथ भूलते जाते हैं। हमने प्रातः क्या भोजन किया, दिन में क्या किया, किन-किन से मिले, क्या बातें कीं, क्या पढ़ा, यदि कुछ लिखा तो क्या लिखा, उसे पूरा का पूरा, वैसा का वैसा, क्रमशः नहीं दोहरा सकते। रुक रुक कर याद करते हैं फिर भी बहुत सी बातें व उनका क्रम भूल जाते हैं। पूर्व दिनों व उससे पहले की घटनाओं को याद करने की बात ही कुछ और है। जब हमें अपने पूर्व के एक सप्ताह के व्यवहार का पूरा ज्ञान व स्मृति नहीं होती तो यदि पूर्व जन्म की स्मृति भी न रहे तो यह कौन से आश्चर्य की बात है। यह साध्य कोटि में है, असम्भव नहीं। अतः पूर्व जन्म के बारे में यह युक्ति कि हमें पूर्व जन्म की बातें याद क्यों नहीं होती, कोई अधिक बलवान तर्क नहीं है। अतः इस चिन्तन से हमें अपने स्वरूप का ज्ञान हो गया जो कि वेद शास्त्र सम्मत, बुद्धि, युक्ति आदि से प्रमाणित है।

अब हम अपने परमात्मा को भी जानने का प्रयास करते हैं। हम सभी अपने चारों ओर माता-पिता, कुटुम्बी, मित्रों और सामाजिक बन्धुओं को देखते हैं। इसके साथ हम पृथिवी, सूर्य, चन्द्रमा, जल, वायु, अग्नि आदि भिन्न प्रकार के तत्वों को भी देखते हैं। इन्हें देख कर विचार आता है कि सूर्य, चन्द्र व पृथिवी आदि व मनुष्य, पशु व पक्षी, वनस्पति, नदी, जल, वायु, अग्नि आदि को किसने बनाया है? मनुष्य व अन्य किसी योनि के प्राणियों ने तो बनाया नहीं? किस सत्ता के द्वारा यह बनाये

इस मास के विशिष्ट व्यक्ति

सुप्रसिद्ध देशभक्त तथा भारत की आझादी के आन्दोलन के प्रखर नेता लाला लाजपतराय का नाम देशवासियों में स्फूर्ति तथा प्रेरणा का संचार करता है। उन्होंने वैश्य परिवार में जन्म लेकर क्षत्रियोचित गुण पाये थे। स्वदेश, स्वधर्म तथा स्वसंस्कृति के लिये उनमें जो प्रबल प्रेम तथा आदर था, उसी के कारण वे स्वयं को राष्ट्र के लिये समर्पित कर अपना जीवन दे सके। भारत को स्वाधीनता दिलाने वाले महापुरुषों में उनका त्याग, बलिदान तथा देशभक्ति अद्वितीय और अनुपम थी। उनके बहुविध क्रियाकलाप में साहित्य लेखन एक महत्वपूर्ण आयाम है। वे उर्दू तथा अंग्रेजी के समर्थ रचनाकार थे।

लाला जी का जन्म २८ जनवरी १८६५ को अपने ननिहाल के गांव दुंडिके (जिला फरीदकोट, पंजाब) में हुआ था। उनके पिता लाला राधाकृष्ण लुधियाना जिले के जगरांव कस्बे के निवासी अग्रवाल वैश्य थे। लाला राधाकृष्ण व्यवसाय से अध्यापक थे। वे उर्दू - फारसी के अच्छे जानकार थे तथा इस्लाम के मन्तव्यों में उनकी गहरी आस्था थी। उनकी यह निष्ठा इतनी अधिक बढ़ गई थी कि वे मुसलमानी धार्मिक अनुष्ठानों का भी नियमित रूप से पालन करते थे। नमाज पढ़ना और रमजान के महिने में रोजा रखना उनकी जीवनचर्या का अभिन्न अंग था। तथापि वे सच्चे धर्म जिज्ञासु थे। कलान्तर में वे अद्वैतवादी विचारधारा से अत्यन्त प्रभावित रहे और अपने पुत्र लाला लाजपतराय के आर्यसमाजी बन जाने पर उन्होंने वेद के दार्शनिक सिद्धान्त त्रैतवाद (ईश्वर, जीव तथा प्रकृति का अनादित्व) को समझने में भी रुचि दिखाई। लाला जी की इस जिज्ञासु प्रवृत्ति का प्रभाव उनके पुत्र पर भी पड़ा था।

१८८२ के अन्तिम दिनों में वे पहली बार आर्यसमाज लाहौर के वार्षिक उत्सव में सम्मिलित हुए। इस मार्मिक प्रसंग का वर्णन स्वयं लाला जी ने अपनी आत्मकथा में इस प्रकार किया है - "उस दिन स्वर्गीय लाला मदनसिंह बी.ए. (डी.ए.वी. कोलेज के संस्थापकों में प्रमुख) का व्याख्यान था। उनको मुझ से बहुत प्रेम था। उन्होंने व्याख्यान देने से पहले समाज मंदिर की छत पर मुझे अपना लिखा व्याख्यान सुनाया और मेरी सम्मति पूछी। मैंने उस व्याख्यान को बहुत पसन्द किया। जब मैं छत से नीचे उतरा तो लाल साईदास जी (आर्यसमाज लाहौर के प्रथम मंत्री) ने मुझे पकड़ लिया और अलग लेजाकर कहने लगे कि हमने बहुत समय तक इन्तार किया है कि तुम हमारे साथ मिल जाओ। मैं उस घड़ी को भूल नहीं सकता। वह मेरे से बातें करते थे, मेरे मुंह की ओर देखते थे तथा मेरी पीठ पर प्यार से हाथ फेरते थे। मैंने उनको जवाब दिया कि मैं तो उनके साथ हूँ। मेरा इतना कहना था कि उन्होंने फौरन समाज के सभासद बनने का प्रार्थना पत्र मंगवाया और मेरे सामने रख दिया। मैं दो चार मिनिट तक सोचता रहा, परन्तु उन्होंने कहा कि मैं तुम्हारे हस्ताक्षर लिये बिना तुम्हें जाने न दूंगा। मैंने फौरन

लाला लाजपतराय

- डॉ. भवानीलाल भारतीय

हस्ताक्षर कर दिये। उस समय उनके चेहरे पर प्रसन्नता की जो झलक थी उसका वर्णन मैं नहीं कर सकता। ऐसा मालूम होता था कि उनको हिन्दुस्तान की बादशाहत मिल गई है। उन्होंने एकदम पं० गुरुदत्त को बुलाया और सारा हाल सुना कर मुझे उनके हवाले कर दिया। वे भी बहुत खुश हुए। लाला मदनसिंह के व्याख्यान की समाप्ति पर लाला साईदास ने मुझे और पं० गुरुदत्त को प्लेटफॉर्म पर खड़ा किया। हम दोनों से व्याख्यान दिलवाये। लोग बहुत खुश हुए और खूब तालियां बजाईं। इन तालियों ने मेरे दिल पर जादू का सा असर किया। मैं प्रसन्नता और सफलता की मस्ती में झूमता हुआ अपने घर को लौटा।"

यह है लाला जी के आर्यसमाज में प्रवेश की कथा। लाला साईदास आर्यसमाज के प्रति इतने अधिक समर्पित थे कि

होनहार नवयुवकों को इस संस्था में प्रविष्ट करने के लिए सदा तत्पर रहते थे। स्वामी श्रद्धानन्द (तत्कालीन लाला मुन्शीराम) को आर्यसमाज में लाने का श्रेय भी उन्हें ही है। ३० अक्टूबर १८८३ को जब अजमेर में ऋषि दयानन्द का देहान्त हो गया तो ९ नवम्बर १८८३ को लाहौर आर्यसमाज की ओर से एक शोकसभा का आयोजन किया गया। इस सभा के अन्त में यह निश्चय हुआ कि स्वामी जी की स्मृति में एक ऐसे महाविद्यालय की स्थापना की जाये, जिसमें वैदिक साहित्य, संस्कृत तथा हिन्दी की उच्च शिक्षा के साथ - साथ अंग्रेजी और पाश्चात्य ज्ञान विज्ञान में

भी छात्रों को दक्षता प्राप्त कराई जाये। १९८६ में जब शिक्षण संस्था की स्थापना हुई तो आर्यसमाज के अन्य नेताओं के साथ लाला लाजपतराय का भी इसके संचालन में महत्वपूर्ण योगदान रहा तथा वे कालान्तर में डी० ए० वी० कालेज लाहौर के महान् स्तंभ बने।

१९२८ में जब अंग्रेजों द्वारा नियुक्त साइमन कमीशन भारत आया तो देश के नेताओं ने उसका बहिष्कार करने का निर्णय लिया। ३० अक्टूबर १९२८ को कमीशन लाहौर पहुँचा तो जनता के प्रबल प्रतिरोध को देखते हुए सरकार ने धारा १४४ लगा दी। लाला जी के नेतृत्व में नगर के हजारों लोग कमीशन के सदस्यों को काले झण्डे दिखाने के लिये रेलवे स्टेशन पहुँचे और "साइमन वापस जाओ" के नारों से आकाश गुंजा दिया। इस पर पुलिस को लाठी चार्ज का आदेश मिला। उसी समय अंग्रेज सार्जेंट साण्डर्स ने लाला जी की छाती पर लाठी का प्रहार किया जिससे उन्हें सख्त चोट पहुँची। उसी सायं लाहौर की एक विशाल जनसभा में एकत्रित जनता को सम्बोधित करते हुए नर केसरी लाला जी ने गर्जना करते हुए कहा - **मेरे शरीर पर पड़ी लाठी की प्रत्येक चोट अंग्रेजी साम्राज्य के कफन की कील का काम करेगी।** इस दारुण प्रहार से आहत लाला जी ने अठारह दिन तक विषम ज्वर की पीड़ा भोग कर १७ नवम्बर १९२८ को परलोक के लिये प्रस्थान किया।

लाला लाजपतराय

અનુસંધાન પાના નં. ૧ પરનું ચાલુ...

હતાં. યજ્ઞ બાદ ભજન અને પ્રવચનના માધ્યમથી સ્વામી શ્રદ્ધાનંદજીના જીવન કાર્યને શ્રોતાજનો સમક્ષ પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલ હતાં. સ્વામીજીએ પોતાના જીવન દરમ્યાન કરેલ

જાતિવાદ ઉન્મૂલન, શુદ્ધિ આંદોલન, દલિતોદ્ધાર સભાની સ્થાપના ગુરુકુલ પ્રણાલીનો પ્રસાર વગેરે કાર્યો અને તેની વર્તમાનમાં જરૂરિયાતની વિદ્વાનો દ્વારા વિશદ છણવટ કરવામાં આવેલ હતી.

વિદ્વાન વક્તા તરીકે ડૉ. કમલેશકુમાર શાસ્ત્રી, ઉપસ્થિત રહ્યા હતાં. તેઓએ પોતાના વિચારો વ્યક્ત કરતા જણાવ્યું હતું કે દલિત પણ શ્રેષ્ઠ બની શકે છે. આર્યસમાજ તેઓમાં શ્રેષ્ઠતા સ્થાપિત કરવા કટિબદ્ધ છે.

હાજર રહેલ તમામ દંપતીઓને આર્યસમાજ દ્વારા કટિવસ્ત્ર ભેટ તરીકે આપવામાં આવ્યા હતાં. તેમજ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદના જીવન અને કાર્યને પ્રદર્શિત કરતી વિચાર ટી.વી. દ્વારા નિર્મિત "આહવાહન" ફિલ્મ બતાવવામાં આવેલ હતી.

કાર્યક્રમના અંતે દલિતભાઈઓની સાથે આર્યસમાજ મંદિરમાં સમૂહ ભોજન રાખવામાં આવેલ હતું. જેનો આશ્રય ૨૫૦ જેટલાં લોકોએ લાભ લીધો હતો. તેમજ આર્યસમાજ હંમેશા તેમની સાથે છે. તેથી કોઈ પણ લોભ-લાલચમાં ન ફંસાવા જણાવવામાં આવેલ હતું.

આર્યસમાજ, હાથીખાના - રાજકોટ... પ્રાંતીય સભાના સૂચન મુજબ આર્યસમાજ હાથીખાના, રાજકોટ દ્વારા દલિત વિસ્તારમાં યજ્ઞ અને સત્સંગનું આયોજન કરવામાં આવેલ હતું. જેમાં વિશેષ યજ્ઞમાં યજમાન તરીકે દલિત ભાઈ-બહેનોને બેસાડવામાં આવેલ હતાં. યજ્ઞ બાદ યજમાનોને આશીર્વાદ આપવામાં આવેલ હતાં. ત્યાર બાદ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદના જીવન વિશે પ્રવચન આપવામાં આવેલ હતું. વિશેષ રીતે સ્વામીજીએ દલિતોદ્ધાર માટે કરેલ કાર્યો અને તેના પરિણામે આજે દલિત સમાજમાં જોવા મળતી પ્રગતિને બિરદાવવામાં આવેલ હતી. "દલિત" શબ્દ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ દ્વારા મળેલ છે, જે કોઈ પ્રકારે જાતિ-બિરાદરીને પ્રગટ કરતો નથી, પરંતુ સમાજનાં કચડાયેલા, દુભાયેલા લોકોની ઓળખ આપે છે. તેઓમાં આત્મવિશ્વાસ જગાડવાનું કાર્ય મહર્ષિ દયાનંદ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલું જેને સ્વામી શ્રદ્ધાનંદજીએ વેગ આપ્યો અને આર્યસમાજ તેને ખૂબ પ્રસારિત કરી તમામ પ્રકારના ભેદ-ભાવ મિટાવવા કમર કસી.

કાર્યક્રમના અંતે પ્રસાદ વિતરણ દલિતભાઈઓના હસ્તે કરાવવામાં આવ્યું.

આર્યસમાજ - જામનગર... સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ બલિદાન દિવસનો ચાર દિવસીય કાર્યક્રમ રાખવામાં આવેલ હતો. જેમાં આર્યસમાજ જામનગર સંચાલિત શ્રીમદ્ દયાનંદ કન્યા

વિદ્યાલયનો વાર્ષિક ઉત્સવ પણ સાથે રાખવામાં આવેલ હતો. પ્રતિદિન સવાર-સાંજ ચતુર્વેદ શતકમ્ હોમાત્મક યજ્ઞનું આયોજન કરવામાં આવેલ હતું. જેના બ્રહ્મા સ્થાને આચાર્ય ડૉ. છબીકૃષ્ણજી (દિલ્લી) બિરાજ્યા હતાં.

આ પ્રસંગે જામનગર જિલ્લાના કન્યા વિદ્યાલયોની વક્તૃત્વ સ્પર્ધા રાખવામાં આવેલ હતી. પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને ઉચ્ચ માધ્યમિક એમ ત્રણેય વિભાગમાં અભ્યાસ કરતી બાળાઓને આર્યસમાજ દ્વારા પુરસ્કાર તેમજ તેમની શાળાને શિલ્ડ એનાયત કરવામાં આવેલ હતાં.

મુખ્ય દિવસ તા. ૨૩ ડિસેમ્બર ના રોજ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ બલિદાન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવેલ હતી. જેમાં સ્વામી શ્રદ્ધાનંદજીના જીવન અને તેમણે કરેલ સમાજ સુધારના કાર્યો પર વિવિધ વક્તાઓએ પોતાના વિચારો રજૂ કર્યા હતાં. મુખ્ય વક્તા તરીકે આચાર્ય ડૉ. છબીકૃષ્ણ અને આચાર્ય રામદેવ શાસ્ત્રી (ટંકારા) રહ્યા હતાં. અતિથિ વિશેષ તરીકે શ્રી રણજીતસિંહ પરમાર (રાજકોટ) ઉપસ્થિત રહ્યા હતાં.

આ પ્રસંગે આર્યસમાજ જામનગરના મંત્રી ડૉ. અવિનાશભાઈ ભટ્ટના પૂ. પિતાશ્રી ડૉ. મગનભાઈ ભટ્ટની જન્મ શતાબ્દીની વર્ષભર કરવામાં આવેલ. ઉજવણીની પૂર્ણાહુતિ કરવામાં આવેલ હતી. ઉલ્લેખનીય છે કે તેની સ્મૃતિમાં જામનગર શહેરમાં વિવિધ વિસ્તારોમાં સાત જેટલાં મેડીકલ કેમ્પનું આયોજન કરવામાં આવેલ હતું. જેનો બહોળી સંખ્યામાં જરૂરિયાતમંદોએ લાભ લીધો હતો. ડૉ. માન. ભાઈનાં જીવન વિશે એક પુસ્તિકાનું આ પ્રસંગે વિમોચન કરવામાં આવેલ હતું.

આર્યસમાજ - ગાંધીધામનો હીરક જયંતિ ઉત્સવ ઉજવાયો...

વિશ્વ પ્રસિદ્ધિ આર્યસમાજ ગાંધીધામની સ્થાપનાને ૬૦ વર્ષ પૂરા થતાં હોય હીરક જયંતિ ઉત્સવ ધામ-ધૂમ પૂર્વક ઉજવવામાં આવ્યો. તા. ૧૨-૧૩-૧૪ ડિસેમ્બર - ૨૦૧૪માં ત્રિદિવસીય ઉત્સવમાં પ્રતિદિન પ્રાતઃકાલીન સત્રનો પ્રારંભ યજ્ઞથી કરવામાં આવ્યો. જેના બ્રહ્મા સ્થાને કન્યા ગુરુકુલ વારાણસીના આચાર્ય નન્દિતા શાસ્ત્રી રહ્યા હતાં. તેઓએ યજ્ઞ મહિમા અને વેદમંત્રોના ભાવાર્થ કરી ભક્તિમય વાતાવરણ બનાવી દીધું હતું.

આર્યજગતના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનો આચાર્ય સત્યાનંદ વેદવાગીશ, સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ (પલવલ), સ્વામી શાન્તાનન્દ સરસ્વતી (ભવાનીપુર), ડૉ. કમલેશકુમાર અગ્નિહોત્રી (અમદાવાદ, બ્રિગેડીઅર ચિતરંજન સાવંત (નોએડા) અને અન્ય વક્તાઓએ પોતાની વાણીનો લાભ આપ્યો.

આ પ્રસંગે આર્યસમાજ ગાંધીધામ સંચાલિત જીવન પ્રભાત અને ડી. એ. વી વિદ્યાલયનાં બાળકોએ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ પ્રસ્તુત કર્યો હતો.

કાર્યક્રમમાં દેશનાં વિભિન્ન પ્રાંતોમાંથી ગુજરાત પ્રાંતીય સભાના પ્રમુખ શ્રી સુરેશચન્દ્ર અગ્રવાલ તથા સભાના અન્ય પદાધિકારીઓ તેમજ દેશનાં વિભિન્ન પ્રાંતોમાંથી અને અમેરિકા, કેનેડા, ઇંગ્લેન્ડ વગેરે દેશમાંથી આર્યોએ ઉપસ્થિત રહી કાર્યક્રમની શોભા વધારી હતી.

કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા આર્યસમાજનાં પદાધિકારીઓ શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ પટેલ, શ્રી વાંચોનિધિ આર્ય, શ્રી ગુરુદત્ત શર્મા, શ્રી મોહનભાઈ જાંગીડ વગેરેએ જહેમત ઉઠાવી હતી.

एक सुन्दर स्मृति

- शास्त्रार्थ महारथी पं० रामचन्द्र देहलवी

સ્વર્ગીય શ્રી સ્વામી શ્રદ્ધાનન્દ જી મહારાજ આર્યસમાજ કે એક અનુપ રત્ન થે। શારીરિક રુપ સે જિસ તરહ બડે પ્રભાવશીલ થે વૈસે હી પને કામોં મેં બી થે। જબ તક જીવિત રહે, આર્યસમાજ કો બહુત બડે નેતા કે હોને કા અભિમાન રહા। ઉનકે સ્થાન કી પૂર્તિ નહીં હો સકી ઓર સમય-સમય પર ઉનકે અભાવ કો સમાજ બડે ઉત્કટ રુપ મેં અનુભવ કરતા રહા હૈ। સ્વામીજી આર્યસમાજ કો કોઈ સમુદાય નહીં સમજાતે થે। ઉનકી દૃષ્ટિ વિશાલ થી। પ્રત્યેક ધર્મ કી ભલી બાત કો ભલી સમજાતે થે ઓર આપીત આને પર ઉનકી સહાયતા કે લિએ ઉદ્યત હો જાતે થે। હંમેશા દેશ-કાલ કે અનુકૂલ ઉનકા વ્યવહાર રહા હૈ ઓર કબી બી ઉન્હોંને કિસી એસે મૌકે કો જિસસે આર્યસમાજ કો યા સર્વસાધારણ કો લાભ હો, ખાલી નહીં જાને દિયા। વે બડે કર્મણ્ય થે। ઉનકે જીવન કી તરહ ઉનકી મૃત્યુને બી સારે ભારતવર્ષ મેં બડા પ્રભાવ ડાલા। વેલોગ જો આર્યસમાજ સે કમ સહાનુભૂતિ રખતે થે યા બિલ્કુલ નહીં રખતે થે યા બિલ્કુલ નહીં રખતે થે, ઉનકે દિલ મેં બી નજદીકી ઓર સહાનુભૂતિ ઉત્પન્ન કર દી। હિન્દૂ ધર્મ કે તમામ સમ્પ્રદાયોં મેં આર્યસમાજ કે પ્રતિ એક પ્રેમ કી લહર પૈદા કર દી।

એક બાર અપને કિસી વ્યાખ્યાન મેં ઉન્હોંને અન્ય ધર્મોં કે આર્યસમાજ સે શાસ્ત્રાર્થ પર કુછ ટીકા કી। મુઝે ઉનકી સૂચના મેરે મિત્રો ને દી। મેં ઇસ બાત કો સહન ન કર સકા ઓર મૈંને આર્યસમાજ સીતારામ બાજાર કે વાર્ષિકોત્સવ કે સમય જો નજદીકી હી હોને વાલા થા - એક ઇશ્તિહાર દ્વારા સ્વામીજી કો ચૈલેંજ દે દિયા કિ વે શાસ્ત્રાર્થ કરને કો શાસ્ત્ર યા યુક્તિ કે વિરુદ્ધ સિદ્ધ કરેં। તારીખ, સમય એવં સ્થાન ઇશ્તિહાર મેં દે દિયા ગયા થા। સ્વામીજી મહારાજ દિયે હુએ સમય પર નહીં પધારેં તો મૈંને ન્યાયશાસ્ત્રાનુકૂલ વ યુક્તિ સે શાસ્ત્રાર્થ કી ઉપયોગિતા જનતા કે સામને વ્યાખ્યાન દ્વારા કહ સુનાઈ। પહેલે તો જનતા ને સમજા કિ શાયદ મેં સ્વામીજી કે વિરુદ્ધ કુછ ઉલ્ટા-સીધા બોલૂંગા, પરન્તુ જબ ઉન્હોંને મેરા વ્યાખ્યાન સુના તો સબ પ્રસન્ન હુએ કિ મૈંને સ્વામી જી કો અપને વ્યાખ્યાન મેં બડે આદર સે યાદ કિયા ઓર કોઈ બદનીયતી કા દોષ ઉન પર નહીં લગાયા।

યહ બાત તો ખત્મ હો ગઈ, પરન્તુ કુછ દિનોં બાદ જબ કિ મલકાનોં કી શુદ્ધિ કા દૌર-દૌર ચલ રહા થા, સ્વામી જી મહારાજ મેરે ઘર પર પધારેં। મેરે દિલ કો ઉન્હોંને ઇસ તરહ આકર મોહ લિયા ઓર મુઝસે કહને લગે કિ 'આપ શાસ્ત્રાર્થ કે લિએ આગરા ચલે જાયેં। વહાં આપકો વહ ગ્રામ બતા દિયા જાયેગા, જહાં શાસ્ત્રાર્થ હોના હૈ।' મૈંને સ્વામી જી સે કહા કિ આપ તો શાસ્ત્રાર્થ કે વિરુદ્ધ હૈ। ફિર મુઝે ક્યોં શાસ્ત્રાર્થ કે લિએ ભેજ રહે હૈ? 'ઉન્હોંને હંસ કર કહા કિ આપકે શાસ્ત્રાર્થ કે વિરુદ્ધ નહીં હૂં। મેં તો ઉનકે વિરુદ્ધ હૂં જો શાસ્ત્રાર્થ કરના નહીં જાનતે। ઉન લોગોં સે લાભ કે સ્થાન પર હાનિ હોતી હૈ।'

સ્વામી શ્રદ્ધાનન્દ નહીં સાધારણ યોધા। જિસને અપના સ્વાસ્થ્ય કડે સંયમ સે શોધા।।
જિસકે જૈસા પરમ ધીર અદ્ભુત લાસાની। હમને દેખા નહીં ટાક દુનિયા કી છાની।।

આવો, પરિચય કરીએ મહર્ષિ દયાનંદ રચિત ગ્રંથોનો...

પુસ્તકનું નામ : વેદવિરુદ્ધમત ખંડન

ભાષા : સંસ્કૃત, હિન્દી, ગુજરાતી, રચના સમય : વિક્રમ સંવત ૧૯૩૧ (કારતક)

પરિચય : આ ગ્રંથ વલ્લભ મતના ખંડન માટે લખવામાં આવ્યો છે. વેદ વિરુદ્ધ જે-જે મત-સંપ્રદાયો, શૈવ, શાક્ત, ગાણપત્ય, સૌર, વૈષ્ણવ વગેરે હતાં. તેનું ખંડન પ્રવચનો દ્વારા અને લેખિત રૂપે પુસ્તકો દ્વારા કર્યું છે. વલ્લભ મતમાં પ્રચલિત ગ્રંથો સિદ્ધાંત રહસ્ય, શુદ્ધદૈત માર્તંડ, સસ્તિદ્વાનમાર્તંડ, વિદ્વન્મંડનમ્, અશુ ભાષ્ય, રસભાવના વગેરે ગ્રંથોમાંથી પ્રશ્નો લઈને તેનું ખંડન આ ગ્રંથોમાં કરેલ છે.

આ ગ્રંથ મૂળ સંસ્કૃત ભાષામાં લખવામાં આવેલ હતો. જેનો હિન્દી અનુવાદ ભીમસેન શર્માએ અને ગુજરાતી અનુવાદ પં. શ્યામજી કૃષ્ણ વર્માએ કર્યો હતો.

ટંકારા ખાતે ઋષિ બોધોત્સવ-ધામ-ધૂમથી ઉજવાશે...

મહર્ષિ દયાનંદ સરસ્વતી સ્મારક ટ્રસ્ટ - ટંકારા દ્વારા તેની સ્થાપના કાળથી પ્રતિવર્ષ મહાશિવરાત્રિ પર્વ પર ઋષિ બોધોત્સવ ઉજવવામાં આવે છે. જેમાં દેશ-વિદેશમાંથી હજારો ઋષિ ભક્તો ઉપસ્થિત રહી ઋષિને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરે છે.

આગામી બોધોત્સવ તા.૧૬-૧૭-૧૮ ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૫ના ઉજવાશે. તા.૧૧ ફેબ્રુઆરીથી યજુર્વેદ પારાયણ યજ્ઞ શરૂ થશે. તેમજ સૌરાષ્ટ્ર ક્ષેત્રનાં ખેલાડીઓની વોલીબોલ ટૂર્નામેન્ટ, શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ માટે રમત-ગમત સ્પર્ધાઓ, પ્રશ્નમંચ વગેરે યોજવામાં આવશે.

મુખ્ય દિવસ તા.૧૭ના શ્રદ્ધાંજલિ કાર્યક્રમમાં મુખ્ય અતિથિ ગુજરાત રાજ્યના રાજપાલ મહામહિમ શ્રી ઓમપ્રકાશ કોહલી ઉપસ્થિત રહેશે જેની રહેશે. જેની અધ્યક્ષના ગુજરાત પ્રાંતીય આર્ય પ્રતિનિધિ સભાના પ્રધાન શ્રી સુરેશચન્દ્ર અગ્રવાલ કરશે.

કાર્યક્રમમાં આર્ય જગતના અનેક વિદ્વાન સંન્યાસીઓ, આર્ય નેતાઓ, આર્યવીરો વગેરે ઉપસ્થિત રહેશે. ટંકારા ટ્રસ્ટ દ્વારા બહોળી સંખ્યામાં પધારવા આમંત્રણ આપવામાં આવે છે.

આર્યસમાજ જૂનાગઢ દ્વારા સેવા કાર્યો...

આર્યસમાજ, દાતાર રોડ, જૂનાગઢ દ્વારા શિયાળાની ઋતુમાં લોકોના સ્વાસ્થ્ય સુધાર માટે ઉકાળા કેન્દ્ર શરૂ કરવામાં આવેલ છે. આ કેન્દ્ર શ્રી મધુભાઈ વ્યાસના સૌજન્યથી શરૂ કરવામાં આવેલ છે. શ્રી મધુભાઈ વ્યાસ સ્વયં વિવિધ ઔષધિઓથી ઉકાળો તૈયાર કરે છે અને સૌને પ્રતિદિન વિનામૂલ્યે વિતરણ કરે છે.

વસ્ત્રો અને સ્વેટર વિતરણ... નજીકના વડાળ ગામ ખાતે ૧૫ જેટલી વિકલાંગ દીકરીઓને આર્યસમાજ દ્વારા વસ્ત્રો અને સ્વેટરનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું. વિતરણ કાર્યક્રમનો પ્રારંભ યજ્ઞથી કરવામાં આવ્યો. આ સંસ્થાના સંચાલકો ખૂબ ખુશ થયા હતાં અને યજ્ઞમાં બેસી આહુતિ આપી ધન્યતા અનુભવી હતી. સંસ્થાના મુખ્ય સંચાલિકા નીલમબહેન પણ વિકલાંગ છે.

કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા કાંતિભાઈ કીકાણી, હુંદરાજભાઈ અડવાણી, પ્રવીણાબેન વાઘેલા, રમાબેન મધુભાઈ વગેરે ઉપસ્થિત રહ્યા હતાં. સૌએ યથાશક્તિ દાન પણ આ સંસ્થાને આપ્યું હતું.

વૈચારિક કાંતિ
માટે
સત્યાર્થપ્રકાશ
વાંચો....

સ્વામી શ્રદ્ધાનન્દ

- નેહા આર્યા, દહેરાદૂન

जब कभी शहीदों का बलिदान याद आता है।

नाम श्रद्धानन्द का मन में कौंध जाता है ॥

धर्म की बलिवेदी पर प्राण न्यौछावर कर दिए जिसने।

गुरुकुल जगह-जगह स्थापित कर दिए उसने ॥

दे गए भारत को वो शिक्षित छात्रों की टोली।

श्रेष्ठ आर्य पुत्र बनना है यह थी जन-जन की बोली ॥

गरीबों की सेवा का सिर पर भार लिया।

दलितों, असहायों का उद्धार किया ॥

मंशीराम से स्वामी बन कर उन्होंने दिखलाया।

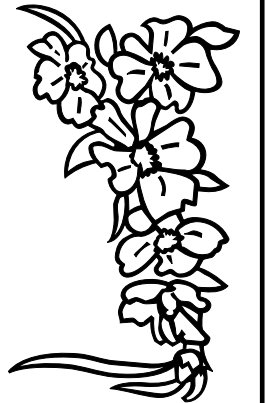
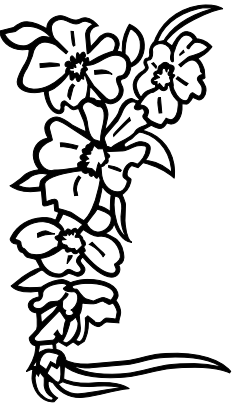
सन्देश दयानन्द का घर-घर पहुंचाया ॥

गुरुकुल शिक्षा का प्रचार जीवन भर किया।

शुद्धि आन्दोलन किया और छूआछूत को भगा दिया ॥

जब कभी शहीदों का बलिदान याद आता है।

नाम श्रद्धानन्द का मन में कौंध जाता है ॥

આર્યવિનય

મહર્ષિ દયાનંદ સરસ્વતી

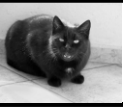
ઓ૩મ્ સહ નાવવતુ સહ નૌ ભુનક્તુ
સહ વીર્ય્ય કરવાવહૈ ।

તેજસ્વી નાવધીતમસ્તુ મા વિદ્વિષાવહૈ ।

ઓ૩મ્ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥

– તૈત્તરીયારણ્યકે બ્રહ્માનન્દવલ્લી પ્રપાઠ ૧૦ । પ્રથમાનુવાકઃ ॥

વ્યાખ્યા : હે સહનશીલ ઇશ્વર! આપ (અમારા રક્ષક છો) અને અમે લોકો પરસ્પર પ્રસન્નતાથી રક્ષક બનીએ. આપની કૃપાથી અમે હંમેશા આપની સ્તુતિ, પ્રાર્થના અને ઉપાસના કરીએ તથા આપને જ પિતા, માતા, બંધુ, રાજા, સ્વામી, સહાયક, સુખ આપનાર, સૃષ્ટિ (મિત્ર) અને પરમ ગુરુવગેરે જાણીએ. ક્ષણભર પણ આપને ભૂલીએ નહિ. આપની કૃપાથી અમે સર્વે પરસ્પર પ્રીતિયુક્ત, રક્ષક, સહાયક અને પરમ પુરુષાર્થી બનીએ. એક બીજાનું દુઃખ ન જોઈ શકીએ. (પરસ્પરના દુઃખમાં સહાયક બનીએ). સ્વદેશમાં રહેનારા મનુષ્યોને પરસ્પર વેરરહિત, અત્યંત પ્રેમાળ અને પાખંડ રહિત કરીએ.

અંધવિશ્વાસ અને તેનું નિવારણ

– મહન રહેજા

અંધ વિશ્વાસ – ઇશ્વર આપણાં પાપ હરી લે છે, અને ક્ષમા કરે છે.

નિવારણ – હરવું એટલે હરણ કરવું, અથવા ચોરી કરવી. ઇશ્વર ન તો ચોર છે કે ન તો પાપ ક્ષમા કરે છે. હરણ કરનારને તો ચોર કહેવાય છે. શું ઇશ્વર આપણને પૂછ્યા વિના આપણાં કુકર્મોનું હરણ કરી શકે? કર્મ કર્યા પછી તેનું ફળ તો મળવું જ જોઈએ. આપણે કર્મ કરીએ અને ઇશ્વર ફળ ન આપે તો એવો અન્યાય પરમપિતા પરમાત્મા કરે ખરાં? ઇશ્વર તો ન્યાયકારી છે. તેમના પર શંકા કરવી તે મૂર્ખતા છે – નાસ્તિકતા છે – અજ્ઞાનતા છે.

અંધ વિશ્વાસ – નામસ્મરણ કરવાથી મનુષ્યના તમામ પાપ ધોવાઈ જાય છે અને તે ભવસાગરથી તરી જઈ મુક્ત થઈ જાય છે.

નિવારણ – ભવસાગરથી તરી જવું કે મુક્તિ મેળવવી તે આટલું સરળ નથી. તેના માટે સાધના કરવી પડે છે. જે-જે કર્મો કર્યા છે, તેનું ફળ ભોગવવું જ પડે છે. કર્મ ફળ ભોગવ્યા વિના પાપ ન ધોવાઈ શકે. નામ-સ્મરણ કરવાથી માત્ર નામનું સ્મરણ થાય છે. જો નામ સ્મરણની વિધિ સાચી હોય તો ઇશ્વરમાં ધ્યાન લાગી શકે છે અને ધ્યાન કરવાથી જ જ્ઞાનમાં વૃદ્ધિ થાય છે. મનુષ્ય જ્યાં સુધી પોતાના અચાર-વિચાર શુદ્ધ-પવિત્ર ન બનાવે ત્યાં સુધી સંસારના ભવસાગરથી પાર ન થઈ શકે.

નામ-સ્મરણની સાચી વિધિ એ છે કે ઇશ્વરનાં જે નામનો જપ કરતા હોઈએ તેના અર્થને પણ ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ. જેમકે ઇશ્વરનું નામ (ગુણ) ન્યાયકારી છે, પરંતુ માત્ર 'ન્યાયકારી' નામ જપતા રહેવાથી આપણું ભલું ન થાય, આપણે સ્વયં તે ગુણને આપણાં જીવનમાં ધારણ કરવો જોઈએ. ઇશ્વરનું નામ 'શુક્ર' છે. એટલે કે તે પવિત્ર છે. એનો અર્થ એ થયો કે તે ગુણને આપણાં જીવનમાં ઉતારીએ ત્યારે કહી શકીએ કે 'શુક્ર'નું સ્મરણ કરવું – જપ કરવો સફળ થયો. આ રીતે નામ સ્મરણ કરવાથી જીવનમાં પરિવર્તન આવે છે.

ભવસાગરથી પાર થવું હોય – મુક્ત થવું હોય તો પોતાનું જીવન સરળ બનાવતા જાવ. સંસારના પદાર્થોમાં ન ફંસાવું. જેટલી જરૂરિયાત છે તેટલાં જ સાધનોનો ઉપયોગ કરો. આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ કરતા રહો એ જ જન્મ-મરણના બંધનમાંથી છૂટવાનો સાચો રસ્તો છે.

BOOK-POST

પ્રેષક :-

આર્ય વૈદિક દર્શન

આર્યસમાજ,

ટંકારા - ૩૬૩૬૫૦.

જિ. રાજકોટ

પ્રતિ,

1	૧			૨		2	લે			કટ
3	મ			સ્વા						
4	હ			ચં		5	જ			ત
						6				
		7	અ		ગ		બે			
8								9		
10			વ				મા		મ	
11			લ			દ				

આ માસના શબ્દકોઠાનો ઉકેલ આવતા અંકે આપવામાં આવશે, તારીખ ૨૫ સુધીમાં સાચો જવાબ મોકલનારનાં નામ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

ચાળક્ય નીતિ (દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ)

(૧)

यस्य पुत्रो वशीभूतो, भार्या छन्दानुगामिनी ।
विभवे यश्च सन्तुष्टस्तस्य स्वर्ग इहैव हि ॥

ભાવાર્થ :

जिसका आज्ञाकारी पुत्र हो, बात मानने वाली अनुकूल पत्नी हो। अपने परिश्रम से अर्जित धन में सन्तुष्ट हो, उसके लिए तो यह संसार ही स्वर्ग है।

(પદ્યાર્થ) ॥ દોહા ॥

पत्नी होवे अनुचरी, माने पुत्र विचार ।
निज धन में सन्तुष्ट हो, स्वर्ग उसे संसार ॥

(૨)

ते पुत्रा ये पितुर्भक्ताः स पिता यस्तु पोषकः ।
तन्मित्रं यस्य विश्वासः सा भार्या यत्र निवृत्तिः ॥

ભાવાર્થ :

पुत्र वही कहे जाने योग्य है जो अपने पिता का भक्त हो और पिता वही है जो पालन पोषण उचित रीति से करे। जिसके ऊपर दृढ विश्वास हो वही मित्र है और जो सदा सब प्रकार से सन्तुष्ट रखे वही पत्नी कही जाने योग्य होती है।

(પદ્યાર્થ) ॥ દોહા ॥

पूत वही जग में समझो, नहीं बाप के नाम कलंक लगावे ।
पालन पोषण ठीक करे, सब भाँति सुधी नर बाप कहावे ।
मित्र वही जब भीर परे, न हटे टपटे डर दूर भगावे ।
नारि वही सुख साज सजे, दुःख में घट सभी घर ठीक चलावे ।

આપના સમાચાર પત્ર દ્વારા નીચેના સરનામે મોકલવા વિનંતી.
આર્યસમાજ, ત્રણ હાટડી, ટંકારા.
જિ. મોરબી, પિન : ૩૬૩૬૫૦

દરેક આડી લાઈન :

૧. સ્વામી શ્રદ્ધાનંદે કઈ સાલમાં ગુરુકુલ કાંગડીની સ્થાપના કરી - ૪
૨. દિલ્લીમાં અંગ્રેજ સરકારના કયા કાનૂનની વિરુદ્ધ સ્વામી શ્રદ્ધાનંદે જનઆંદોલનનું નેતૃત્વ કરી રહ્યા હતા. - ૫
૩. કયા મહાપુરુષનું પ્રવચન સાંભળી મુન્શીરામ મહાત્મા સ્વામી શ્રદ્ધાનંદે બન્યા - ૮
૪. મહાત્મા મુન્શીરામના બંને પુત્રોના નામ શું હતા જેઓ ગુરુકુલ કાંગડીના પ્રથમ વિદ્યાર્થી બન્યા - ૮
૫. આગ્રા વિસ્તારમાં કઈ જ્ઞાતિના લોકો મુસલમાન બન્યા હતા શ્રદ્ધાનંદે તેઓનું શુદ્ધિકરણ કરી આશરે પાંચ લાખ લોકોને હિન્દુ ધર્મમાં પાછા લાવ્યા - ૪
૬. ૩૫ વર્ષની ઉંમરે મુન્શીરામે કયા આશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યો - ૪
૭. કરાંચી નિવાસી મુસલમાન મહિલાનું નામ શું હતું શ્રદ્ધાનંદે દ્વારા જેના શુદ્ધિકરણથી હલચલ મચી ગઈ - ૭
૮. સ્વામી શ્રદ્ધાનંદના કયા આંદોલનથી ગાંધીજી નારાજ હતાં. - ૬
૯. સન્ ૧૯૧૭ માં મહાત્મા મુન્શીરામ કયા આશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યો - ૩
૧૦. આર્યસમાજ સંસ્થાનું ધ્યેય વાક્ય શું છે જેને સ્વામી શ્રદ્ધાનંદે ન્યાય આપતા ગયા. - ૮
૧૧. છળથી સ્વામી શ્રદ્ધાનંદની હત્યા કરનાર કટ્ટરપંથીનું નામ શું હતું. - ૬

::: આર્યવૈદિક દર્શન અંગે સૂચના :::

- આર્યવૈદિક દર્શનનું નવા વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ નું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૦૦/- દરેક ગ્રાહકોને મોકલી આપવા વિનંતી.
- જે ગ્રાહકોનું પાછલા વર્ષનું લવાજમ બાકી હોય તેમણે બે વર્ષનું લવાજમ સાથે મોકલવું.
- લવાજમ મનીઓર્ડર વડે જ નીચેના સરનામે મોકલવું.

પ્રવીણભાઈ ઠાકર

વ્યવસ્થાપક

આર્ય વૈદિક દર્શન

આર્યસમાજ, મહર્ષિ દયાનંદ માર્ગ, હાથીખાના,
રાજકોટ

આપના સમાચાર અને ફોટોગ્રાફ નીચેના ઈ-મેઇલ આઈડી પર મોકલવા નમ્ર વિનંતી.

alpaprinters@yahoo.com

geniuscomputertankara@gmail.com

aryasamaj.tnk@gmail.com

ગુજરાત પ્રાન્તીય આર્ય પ્રતિનિધિ સભાનું

ઈ-મેઇલ એડ્રસ

gujaratsabha@gmail.com

શબ્દકોઠાનો ડિસેમ્બર - ૧૪ નો ઉકેલ

1	પૃ	થવી	જ	લ	વા	યુ	અ	ગ્રિ	સૂ	ર્થ
	ચં	દ્ર	આ	કા	શ	ન	ક્ષ	ત્ર		
									2	મ
3	૪	૩	૨	૦	૦	૦	૦			
4	૧	૮	૬	૦	૮	૫	૩	૧	૧	૫
5	જી	વ	ઈ	શ્વ	૨	પ્ર	કૃ	તિ		
6	અ	જા	ન		7	આ	ધિ	ભૌ	તિ	ક